

DOKÁŽEME JIM POROZUMĚT?

Tři ženy, tři různé osudy. Co spolu mají společného Anna Arkad'jevna Kareninová, manželka dobře postaveného úředníka, Aglaja Ivanovna Jpančinová, mladá a krásná dívka z nižší „vyšší“ společnosti a Polana Hordubalová, žena statkáře z vesničky Krivá? Možná ne mnoho, ale alespoň jednu věc najdeme: každé z nich se život obrátil naruby.

Při čtení Hordubala mne zaujala jedna věc, a to, jak nás jasné rozdělení knihy do tří částí přímo vybízí ke zkoumání Polany z několika různých úhlů pohledu. Přestože se o ní mnoho nedozvíme, lze spoustu věcí odvodit. Ano, ani to, jak vidí svou ženu Hordubal, ani to, jak na ní hledí obyvatelé vesnice není zrovna příliš objektivní, vyšetřujícím zase chybí bližší zkušenost s tamními lidmi. Ale každý má svůj kousek pravdy, všichni nám odhalují část oné „skutečné“ Polany Hordubalové. A já toho chci využít a rozklíčovat, co se doopravdy stalo, kam se ubíraly její myšlenky, kým byla. Zároveň se pokusím o totéž i u postav Aglaji a Anny. I v jejich příbězích se setkáváme s odlišnými názory různých osob, ač díky zcela jinému stylu psaní není rozličnost vnímání těchto dvou žen okolím tak do očí bijící jako u Polany.

Kdo tedy jsou tyto tři hrdinky, Aglaja z románu Idiot od M.F.Dostojevského, Anna Karenina ze stejnojmenné knihy od L.N.Tolstého a Polana z Čapkova Hordubala? Každá z nich pochází z jiného prostředí, každá má jinou povahu, jiný příběh. Abychom se mohli pokusit jejich životy pochopit, musíme nejprve nastínit něco o nich.

Jak jsem již psala, Polana Hordubalová pochází z vesnice Krivé, kde vlastní s mužem hospodářství. Narodila se jim dcerka Hafie, které je v době, kdy se odehrává náš příběh, jedenáct let. Polanin manžel odjel před osmi lety za prací do Ameriky, ženu pak nechal, ať doma sama gazduje. Před pěti lety si paní Hordubalová najala čeledína Štěpána Manyu, a hospodářství se tak celkem daří.

I Anna Karenina je vdaná a má dítě, malého Sergeje „Serjožku“. Jeho otec, Alexej Karenin, je významný státní úředník, a tak mají Kareninovi ve společnosti dobré postavení. Annin příběh začíná, když přijíždí do Moskvy, aby usmířila svého bratra Štěpána Oblonského s jeho manželkou Dolly, se kterou se rozhádal, když přišla na to, že ji podváděl s vychovatelkou.

Aglaja Jpančinová naproti tomu žije ještě s rodiči, je o něco mladší než obě zbylé dámy. Její dvě starší sestry se jmenují Adéla a Alexandra. Všeobecně je považována za krásnou a inteligentní dívku, občas snad trochu dětinskou. I její rodiny si poměrně váží; má dobré styky a konexe.

Všechny tři ženy mají snad docela dobrý život, rozhodně jim nevede nějak špatně. Co se tedy stalo, že Aglaja utekla z domova s pochybným šlechticem a rozkmotřila se s rodinou, proč si Anna sáhla na život a co dohnalo Polanu k vraždě? Na to se pokusíme přijít.

„...ta lyska, ta straka, ta hvězda, ta malina, tato jalůvka patří Polaně Hordubalové. ... Tak vida, Polaně Hordubalové, inu, dřív mívala jen dvě krávy; a což, hochu, nemá ona i nějaké voly? Ach, Hospodine, a jaké voly, podolské, rohy jako napřažené paže; dva voly, pane. A což ovce? I barany i ovce, pane, ale ty se pasou nahoře na Durné Polonině. Moudrá a bohatá je Polana.“

Takovou si představuje svou ženu Hordubal, když kráčí směle domů. Již se těší na svou dobrou Polanu a dcerku Hafii.

„A teď ticho, tady jsme doma, Polana na dvorku vytlouká len, přikrást se odzadu a zakrýt jí oči – Juraj! Jak jsi mne, Polano, poznala? Chvála Bohu, abych nepoznala tvé ruce!“

Vzpomíná Hordubal na svou ženu, „...a silná pane, silná jako řemen...“, statnou a šikovnou hospodářku, milující manželku. Těší se na shledání, a když se blíží, představuje si několik různých způsobů setkání – a už honem, aby byl doma a přivítal se se svou Polanou. Vystává nám v hlavě obraz věrné ženy, která osm let čeká na svého muže, která se stará dobře o statek, je zdravá a čilá, pracovitá, na nic si nestěžuje a jen si hledí své práce. A zároveň v nás přeci jen něco hlodá.

„Na zápraží vychází Polana a stane jako zkamenělá, oči vytržštěny, ruce přesilně tiskne k prsům a prudce jikavě vydechuje.“ A pak i my zkameníme a doufáme, že to jen šok – však co také jiného, je to dobrá gazdová! Ale když se nic nelepší, když se chová i dále k Hordubalovi odměřeně, tu začneme přemýšlet, co se stalo. Vždyť se jí špatně nedařilo, hospodářství zvelebila a muž se jí vrátil. A jakmile

se na scéně objeví Štěpán Manya, tu to v nás hrkne, a vše je jasno. Nebo není?

Každého trochu bolí, hledět na Polanu očima jejího muže, který vidí ve všem, co ona dělá, jen to dobré, zatímco si celá Krivá za jeho zády posměšně špitá o čeledínovi Štěpánovi a Hordubalové. A když nakonec hlavní hrdina knihy zemře, když probíhá soud, všichni Polanu odsoudí: „*Nikdo nepozírá na Štěpána, jen na ni, což on, chlapisko černé! Zřídka-li chlap ubije chlapa? Ale toto – vlastní žena, prosím pěkně; jaký život, Hospodine, nelze-li věřit vlastní ženě!*“

Copak je to tak jednoduché? Musela by být úplně bezcitná, aby jen tak, pro nic za nic, svému milenci dopomohla k vraždě. A až je snad Hordubalův pohled na Polanu až příliš naivní, určitě z něčeho vychází, a to za jisté z toho, jakou si svou ženu Hordubal pamatoval z doby před osmi léty. Snad byla trochu strohá, vždy se chovala střídmě, ale lze poznat, že svého muže měla ráda – jinak on by ji nemohl tak bezvýhradně milovat, a že Hordubal Polanu miloval, o tom nemůže být pochyb. Raději celou vesnici proti sobě poštvat, než se proti své ženě postavit. A snad i teď v ní ještě něco zůstalo, když s ním v době jeho nemoci mluvila. „*A už nic nenamítal, když ho vedla Polana do jizby, jen se pokoušel zvednout obočí. Svlékla ho a uložila do postele: ‚Chceš něco?‘*“

„*Jen lež, ‘povídá Polana a jde blíž. ‚Bolí tě někde?’*“

Pravda, že jednala s ním trochu nervózně, jako by sama netušila, co si počít. Věděla již, co se chystá, ale zároveň si nebyla jistá, a svého muže zároveň litovala. Neměla ponětí, jak se chovat - a snad ani nebyla přesvědčená, že jej chce opravdu zabít.

I Anna, jak už jsem psala, byla vdanou ženou. A stejně jako Polana, i ona našla zalíbení v někom jiném než ve svém muži, avšak ze zcela jiných důvodů. Zatímco muž Polany by jí sice své city najevo dával, ale nemohl, jelikož byl v Americe, Alexej Alexandrovič Karenin je ze své podstaty muž seriózní a v jistém smyslu chladný. Potrpí si na dobré vystupování, zachování dekora. Anna je jeho opakem v tolika věcech - vášnivá žena toužící po lásce, upřímném citu a štěstí, které by jí ten cit mohl přinést.

„*Láska... ‘ zvolna opakovala niterným hlasem, a v okamžiku, kdy vyprostila krajku, dodala náhle: ‚Nemám ráda to slovo jen proto, že pro mne příliš mnoho znamená, mnohem víc, než dovedete pochopit, ‘ a pohlédla mu do tváře. ‘*“

Ona již ze své podstaty nedokáže být “pouze“ „...ženou jednoho z nejvlivnějších mužů v Petrohradě a petrohradskou grande dame.“ Potřebuje víc, nesnáší přetvářku nade vše a tak je pro ni nesnesitelné zůstat se svým mužem v okamžiku, kdy najde skutečnou lásku.

„*Ovšem, pokud si vzpomínala na svůj dojem z pobytu u Kareninových, jejich domácnost se jí nelíbila. V celém způsobu jejich rodinného života byla jakási faleš. ‘*“

Ano, faleš, to zcela vystihuje poměr mezi Annou a Alexejem Alexandrovičem. A tato faleš ještě vzrůstá, když se Anna zamiluje do Vronského. V ten okamžik již nadále nemůže a nedokáže setrvat v manželství, protože si až příliš dobře uvědomuje, jak žijí. A přesto ji Karenin dohání k zoufalství svým chováním, proto se Anna cítí být ještě nešťastnější, když se k ní její muž zachová tak “velkoryse“ a nechce nic na jejich stavu měnit.

„*Uvážil těžkou situaci, do které přivedla rodinu, a dospěl k závěru, že všechna ostatní řešení by byla pro obě strany horší než vnější status quo, který je ochoten dodržovat, ovšem pod podmínkou, že bude přísně dbát jeho vůle, tj. přerušit styky s milencem. ‘*“

Na jednu stranu Karenin chápe, jaká muka tím ženě připravuje, ale nemá ani ponětí, že pro Annu je nemožno jeho podmínku splnit. Ač již Alexej ke své ženě „...bezpochyby nikdy nemůže mít úctu.“, hodlá s ní i nadále zůstat, a přitom nechápe a nerozumí, že to je pro jeho ženu nepřijatelné. Snad ani netouží tolik po úctě, ale jak by mohla žena potřebující cit zůstat s někým, kdo jí přeje, aby byla nešťastná, dokonce si myslí, že „*Ona musí být nešťastná...*“ a nezáleží mu na ničem než na tom, aby si zachoval tvář před společností?

„*Ovšem, on má vždycky pravdu, je křesťan, je velkomyslný. Ano, bídný, odporný člověk. A nikdo kromě Anny to nechápe ani nepochopí; a ona to nedokáže vysvětlit. Lidé říkají: zbožný, morální, poctivý, moudrý člověk. Nevídá však, co viděla ona. Nevědí, jak jí po osm let ničil život, jak rdousil vše, co v ní bylo živoucí, a nikdy nepomyslel, že je živá žena, která potřebuje lásku. ... Ale nadešel čas, kdy*

poznala, že už nemůže klamat sama sebe ... Kdyby ji zabil, kdyby zabil jeho, všechno by podstoupila, všechno by odpustila, ale on... “

Jak by ona mohla takhle dál žít? Ano, nezachovala se čestně, ale přesto nemohla jinak, nedokázala být šťastná, nedokázala zapřít samu sebe – a jen málo kdo něco takového dokáže. Osm let byla dobrou ženou. Ale nedokázala dále žít ve lži k sobě samé a teď ji za to čeká trest horší než cokoli jiného, totiž nic, žádná změna v jejím životě a jen trápení při hře na spořádanou rodinu. A tak se střípky skládají, a každý jeden uvrhává nebohou Annu více a více do neštěstí. Tak proč tedy neodejde, napadne člověka. Ale ona nemůže, a nemůže kvůli jediné osobě, kterou v jistém smyslu miluje více než Vronského. Tou osobou je její syn, syn, kterého jí může manžel vzít a uvrhnout ji tak do věčného neštěstí. V jistém ohledu lze Annu považovat za oběť své doby, dnes by pro ni vše bylo snazší. Nikdo by jí nemohl zakázat vidat syna, i kdyby jej nedostala do své péče, rozvod by byl také mnohem jednodušší a společnost by ji tak příkře neodsoudila. Jenže to jsou jen kdyby, nejisté předpoklady a domněnky. Annina situace byla o mnoho složitější.

„Avšak v poslední době vznikly mezi ním a Annou nové vnitřní vztahy, které ho děsily svou neurčitostí. Právě včera mu oznámila, že je těhotná. A tušil, že její zpráva i to, co od něho očekává, si od něho žádá něco, co není přesně vymezeno v souhrnu pravidel, kterými se v životě řídil.“

Rozdíl mezi Vronským a Kareninem, mezi Alexejem a Alexejem, je nad míru jasný. Oproti chladnému, racionálnímu a rozvážnému Annině muži tu stojí mladík, trochu horkokrevný, který se řídí svými city, a přemýšlí nad tím, co bude zítra. Ačkoliv oba chtějí mít ve všem jasno, každý to dělá po svém. Vronskij žije okamžikem, a zatímco Karenin ví, jakou roli chce v životě mít, nemá on tak docela určitou představu. Touží po kariéře, ale jak může opustit svou lásku? Jenže copak se může vzdát své touhy někam to dotáhnout? Nyní určitě ne. Chce mít život snadný, a i tak na něj pohlíží. Miluje Annu a „*Manžel tu byl zbytečný a jen překážel.*“. Ale dítě do toho zcela nezapadá, očekává se víc, než postavit se za milovanou ženu a klidně se pro ni i bít. To on udělá, ale stěží se může náhle rozhodnout, co vlastně od života očekává. A tím zase on přiděluje Anně starosti a vede jí svou povahou až k chorobné žárlivosti, která nakonec způsobí, že se Anna zabije – a tím zabije i Vronského.

Oproti oběma předchozím dámám má Aglaja problémy, které jsou vlastně jen hloupými malichernostmi. Ani to, jak se jí až podlézavě dvoří Gavrila Ardalionovič, ani její snad až přehnaná chuť k jídlu, občas nechápavá matka, ani to, jak ji občas neberou vážně pro až dětinský výraz v její tváři – nic z toho se nedá srovnávat s problémy Polany a Anny. A přesto není Aglajin konec příliš veselý.

„Tento člověk ujišťuje, že slova: ‚roztrhej všechno‘ mne nezkompromitují a ničím nevážou, a sám, jak vidíte, mi toho dává písemnou záruku právě tímto psaníčkem. Povšimněte si, jak naivně si pospíšíl podtrhnout některá slovíčka, a jak hrubě prokukuje jeho tajná myšlenka. On ostatně ví, že kdyby roztrhal všechno, ale sám, jediný, nečeká na mé slovo a dokonce mi o tom neříká, bez jakékoliv naděje na mne, tehdy by se změnila všechny moje city k němu a možná, že bych se stala jeho přítelem. Ví to určitě! Ale má špinavou duši: ví a nerozhoduje se; ví a přece prosí o záruku. Není s to, aby se rozhodl pro víru. Chce, abych mu místo na sto tisíc poskytla naději na sebe.“

Aglaja se hned na začátku ukazuje býti inteligentní mladou dámou, která se nenechá ošálit, která nechce za muže někoho vypočítavého, která si více cení upřímnosti než úlisné skromnosti; skromnosti, jež vychází ze zjištěných důvodů, ač možná ne pro peníze, i kdyby snad pro lásku. Nesnese kupčení s city a sama se sebou. A ač je možná ke Gaňovi až moc krutá a přísná, nelze nechápat její důvody. Navíc to, že poctí svou důvěrou knížete Myškina, poukazuje na to, že i přes jistou posměšnost („*Viděla jsem osla, maman, pravila Adéla. ‚A já jsem ho i slyšela,‘ vmísila se Aglaja. Všechny tři se opět zasmály.*“) chová k němu jisté sympatie již při jejich prvním setkání. Ale tak, jako si ona zvolila knížete za svého důvěrníka, on si zase zvolil ji. Je to ona, které jediné napíše psaníčko, ač jest trochu zmatené a nic vlastně neříká.

„Když Aglaja přečetla toto krátké a dosti nesmyslné psaní, všechna znenadání zčervenala a zamyslela se. ... Bylo jí jaksi stydno. ... Nazítrí je opět vyndala a založila do jedné tlusté knihy, svázané do

pevného hřbetu ... A teprve za týden se jí naskytlo rozeznat, jaká byla ta kniha? Byl to Don Quijote de la Mancha. Aglaja se strašně rozesmála – neznámo čemu.“

Zas tak neznámo ani ne, jak by si dívka jako Aglaja, člověk ctící rytířskost a ušlechtilost, mohla nezamilovat naivního a poblázněného Dona Quijota? A jak by, když už si našla cestu k Donu Quijotovi, mohla nemít ráda knížete Lva Myškina, osobu připomínající bláznivého rytíře víc než kdokoli jiný?

Jako kdyby se tu s Aglajou udávaly nějaké změny, téměř bez povšimnutí, jako kdyby svým srdcem blíže přirůstala ke knížeti, ač se tak dlouho neviděli a jen to jediné psaní mezi nimi bylo. Ale jak jinak si vysvětlit, že když se znovu setkají, je do něj Aglaja už jisto jistě zamilována? Již to není dítě, ale žena, ač v ní přeci jen zůstává něco dětinského, mění se dívka, a co jí připadalo směšné, teď se jí ve své směšnosti líbí. A aniž by si to uvědomovala, našla v Myškinovi to, co jí ostatní nápadníci nenabídli – zcela čistou duši a jinak již vymřelou, pravou rytířskost.

„V ,bědném rytíři‘ pak tento cit dospěl už k poslednímu stupni, asketismu; je třeba se přiznat, že schopnost takového citu mnoho znamená, a že takové city zanechávají po sobě rys hluboký a po jedné stránce velmi chvalitebný, nemluvíme-li už o Donu Quijotovi. ,Bědný rytíř‘ je týž Don Quijot, jenže vážný, a ne komický. Zprvu jsem nechápala a smála se, ale nyní mám ráda ,bědného rytíře‘, a hlavně, vážím si jeho činů.“

Když potom ještě zamění v básni původní písmena A.N.D. za N.F.B., která značí jméno Nastaša Filipovna Baraškovová, tedy jméno té, kterou si chtěl prve Lev Nikolajevič Myškin vzít, není již pochyb, o kom to Aglaja mluví. A říká nám i o své přeměně; zprvu se prý smála, ale teď má rytíře ráda. A stále se směje, pošťuchuje a popichuje knížete, snad právě a proto, že je do něj zamilována. Jako by láskou ještě více zdětinštěla, a přitom rozumí milému Myškinovi lépe než kdo jiný. Utahuje si z něj, a zároveň si jej váží.

„Zde není ani jeden, který by byl hoden takových slov! Tady nikdo, nikdo není hoden vašeho malíčku, ani rozumu, ani vašeho srdce! Jste čestnější než všichni, jste šlechetnější než všichni, lepší než všichni, hodnější než všichni, rozumnější než všichni! ... Ani za nic se za vás neprovdám! Vězte, že ani za nic a nikdy! Vězte to! Což je možno provdat se za takového směšného, jako vy jste?“

Ano, posmívá se mu, ač v něm zároveň vidí víc moudrosti, než by se kdo nadál. Líbí se jí jeho dobrota, a má ho ráda pro něj samého. A zároveň ho nazývá idiotem, tvrdí, že by si jej nikdy nevzala. Ale spíš než to, že by ho nechtěla za muže, jí vadí, jak se na sňatek hledí, jak celá její rodina vším tím popichováním celou věc znevažuje, jak ji nutí, aniž by kníže řekl jediného slova jí do očí, jak je to celé takové nerytířské. Hned se však uklidní a rozesměje, když se dozví, že o ni kníže nežádal. Snad ji to i trochu mrzí, v žertu jako by se snažila zjistit, zda by o ni Myškin stál: *„Kníže, vy mne povedete. Je to, mamán, dovoleno ženichovi, který se mne zřekl? Vždyť jste se mě už na věky zřekl, kníže?“*

Aglaja své chování nezmění, ani když si ji už kníže namlouvá oficiálně. Chvíli je milá, chová se k němu s úctou; o chvíli později se zase tváří, že se za něj neprovdá, za takového hlupáka, který dokonce pomyslel na to, že by jej snad chtěla. Jisté je však to, že pro Aglaju není podstatný názor její rodiny ani společnosti. Ona má ráda knížete, ona ví, jaký je, a tak se nezajímá o událost, když rozbil krásnou vázu, nezajímá ji, že se matka pevně rozhodla, že žádná svatba být nemůže. Na venek se sice tváří, že Myškina nechce, ale již dávno je vše jasné. Jak se pak musela cítit, když za ní kníže nevyběhl ven, když nenechal Nastašu Nastašou, a nevydal se s ní, s Aglajou, pryč?

Anna nakonec manžela opustí. Měla by tedy být šťastná, stejně jako Polana, když se jí vrátí muž. Obě tyto ženy našly lásku někde jinde než u manžela. Jak jim ale porozumět? Ani jedna to neudělala bez důvodu. Jak měla být Polana ráda, že je její muž po osmi letech zpět, když už vedla dávno život s jiným? Krivá ji za lásku k čeledínovi odsoudila, není však snad postavení Hordubalové pochopitelné? Zůstala sama s tříletou dcerkou, musela se postarat o celé hospodářství a neměla nikoho, kdo by jí pomohl. Ze začátku jí alespoň manžel posílal peníze: *„Ale to šlo, dokud byl Bobok živ, protože Bobok dovedl psát. Šikovný člověk, ten Bobok, ale zabilo ho to před pěti lety, trámy na něho spadly.“* Jenže pak přestal a Polana už o něm neměla žádné zprávy. Co si měla myslet jiného, než že její muž zemřel? Jak měla uživit sebe i Hafii, sama v době, kdy přeci jen nebylo úplně běžné,

aby žena zůstala bez manžela? Nelze o ní přec tak jednoduše říct: špatná to žena; nelze to říct, ač byla Hordubalovi nevěrná.

Anna ale žádný takový důvod neměla, řeknete si, nelze ji tedy omluvit. Ano, rozhodnutí opustit muže nebylo příliš racionální, nebylo nic, co by ji omlouvalo. Ale něco přece – láska. Není to pro všechny pochopitelné. A přesto, byl to dostatečný důvod, aby odešla i od svého synka, ač ji to snad trápilo více, než dávala znát. Milovala, zatímco muž ji nemiloval. Nebo si to alespoň myslela. Jen na drobný okamžik dá Karenin najevo své skutečné city, a to nikoliv Anně, ale pouze čtenáři. Ano, měl svou ženu rád, ale ona to nevěděla, a tak nedokázala mít ráda jej. Naproti tomu Hordubal se láskou k Polaně netajil, ale on se jí za osm let odcizil, dávno už nedokázala být takovou, jakou dřív, nemohla si k němu najít cestu. Za dobu, co on byl v Americe, ona musela dospět, náhle měla mnoho zodpovědnosti, a to ji ještě více zatvrdilo.

„Ale poslyšte hlavní: dlouho jsem uvažovala a konečně jsem si zvolila vás. Nechci, aby se mi doma vysmívali; nechci, aby mne pokládali za malou hlupačku; nechci, aby mě dráždili. To všechno jsem ihned pochopila a krátce jsem Jevgenije Pavloviče odmítla, protože nechci, aby mne nepřetržitě provdávali! Chci... chci... nu, chci utéci z domova, a vás jsem si zvolila, abyste mi pomáhal ... S vámi chci všechno, o všem mluvit, dokonce o nejhlavnějším, budu-li chtít; sám také nesmíte nic přede mnou skrývat.“

Aglaja je z těchto tří hrdinek nepochybně „nejčistší“. Její láska k Myškinovi je podobně naivní jako on sám. Chce svého rytíře, oddaného jen a jen jí – celou duší. Přála by si být ho hodna, a tak jej shazuje a ponižuje. Téměř pořád jsou rozhádání, pro Aglaju je to spíš jen hra, kníže se ale hodně trápí. Povětšinou jsou to jen malichernosti, pro které se spolu dohadují; když se stane něco horšího, pro co se na Myškina nahněvá rodina Jevančinova, stojí většinou Aglaja na jeho straně. Ne vždy se ozve, ale myslí si svoje a na příbuzné moc nedá. Tento její rys se stává výraznějším, jak příběh plyne. I Anna s Vronským má neustále roztržky. Ani jednoho z nich to netěší, a když se usmíří, další den už je to tu znova. Místo štěstí jenom trápení.

„Anně znamenal on celý, se všemi svými zvyky, názory a snahami, se všemi duševními i fyzickými rysy jedno jediné – lásku k ženám, a ta láska, která se podle jejího citění měla soustřeďovat jen na ni, tato láska chladla. Soudila tedy, že asi přenesl část lásky na jiné či na jinou ženu – a žárlila.“

Anna vidí v chování svého milence odpor a to, že už ji nemiluje. On neví, co má dělat a jak ji přesvědčit, že má jen a jen ji a o jinou nestojí. Neřeknou nikdy celou pravdu tomu druhému, a tak se Anna užírá více a více. Žárlivé scény se objevují častěji. *„Zalekl se zoufalého výrazu, s jakým byla slova řečena, proto vyskočil a chtěl se rozběhnout za ní, ale vzpamatoval se, opět usedl, pevně zaťal zuby a zachmuřil se. Ta neslušná – jak soudil – pohružka ho podráždila. Zkoušel všechno možné, pomyslně si, zbývá jediné – nešímat si toho.“* Vronskij mlčí, doufá, že se snad ona tak snáze uklidní, a přitom neví, že právě to je důvodem jejího stavu. Navíc ji opustila velká část starých známých, lidé si na ni ukazují, svého syna nevidá. Má jen lásku, a tu jako by jí braly jiné ženy. Co na tom, že to není pravda, Anna to tak cítí.

Naproti oběma hrdinkám ruské literatury Polana své pocity najevo nedává. I proto na ni celá vesnice hledí jako na krutou a bezcitnou osobu. Copak ale právě její mlčení nemůže znamenat, že se trápí? Jak dát najevo, že pro ni byl ten život zoufalý? Snad litovala Hordubala, váhala, když s Manyou plánovala jeho vraždu. Přesto to udělala – proč? Možná jen chtěla ukončit tuhle nesmyslnou hru, viděla dobrotu svého manžela a nedokázala to dále snášet. Raději přistoupila na to, že jej se Štěpánem zabijí, vřdyť milovala tohoto čeledína a všechno bylo lepší, než setrvat tak, jak to bylo nyní. I kdyby se její milenec směl vrátit, myslím, že by už Polana nesnesla další přetvářku, nedokázala by žít dvojí život, hledět do očí Hordubalovi, který ji miloval tak, že raději přehlížel její poměr s Manyou, že bránil její čest, i když musel někde v hloubi duše vědět, že ho manželka skutečně podvádí. *„Vzkazuje vám Juraj Hordubal, že jeho žena byla hodná a věrná.“* Tak vypovídá Míša, pastýř a snad přítel Juraje, u soudu. Možná, že ji ta slova bodala, trápila, ale na ničem už jí nezáleželo; snad jen, aby to se Štěpánem dopadlo co nejlépe. Sama se sebou už to dávno vzdala.

„Hanbu a potupu Alexeje Alexandroviče a Serjožovu, i její vlastní hroznou pohanu – všecko smyje smrt. Zemřít – a on bude pykat, bude litovat, milovat, bude pro ni trpět. Seděla v křesle se strnulým, útrpným úsměvem, litujíc sama sebe, sundávala si a zase navlékala prsteny na levou ruku a živě, všemožně si představovala, jak mu bude po její smrti.“

A stejně tak to vzdala i Anna. Ani ona už nemohla. Musela zakročit, ukončit své trápení a ublížit člověku, který ji sem dohnal – Vronskému, kterého milovala, ale který, alespoň dle jejího názoru, nemiloval ji. Vzdala se pro něj všeho, ale on pro ní totéž neudělal. Neměla už nic, žádný důvod, proč žít, když její láska nebyla opětována. Tím nejhorším v Annině příběhu není to, že zemře, ale že její smrt je zbytečná, že důvod, který pro ni měla, nebyl skutečný. Drobná nedorozumění se kupila na sebe, až Annu zabila.

„Ale jen to mohl vyslovit oněměv pod hrozným pohledem Aglajiným. V tomto pohledu bylo vyjádřeno tolik utrpení a spolu nesmírné nenávisti, že spráskl rukama, vykřikl a vrhl se k ní, ale už bylo pozdě. Aglaja nesnesla dokonce ani na okamžik jeho váhání, zakryla si tvář rukama a zvolala: ‚ach, Bože můj!‘ a rozběhla se z pokoje...“

Aglajin konec není tak tragický, a přesto v člověku vyvolává silné emoce. Stejně jako Anna svůj život zmaří kvůli neopětované lásce. A i u ní je to spíše omyl než cokoliv jiného. To, že kníže nedokázal opustit Nastašu Filipovnu nepramenilo z toho, že by ji miloval víc než Aglaju. V jistém smyslu Nastašu nenáviděl, sám to říkal, nesnášel její tvář. Ale přesto ji litoval. Miloval ji spíše jako dceru, jako dítě, o které se musí postarat. Nemohl ji nechat zemřít, ne bez boje, tak, jako správný rytíř. Ale Aglaja v jeho rozhodnutí viděla jen to, že upřednostnil *tu kreaturu* před ní. Nezáleží příliš na tom, že Myškin ji miluje a potřebuje, ona mu odpustit nedokáže. Ona měla být jeho A.M.D., jeho Dulcinea. On ji změnil, díky němu našla takové zalíbení v quijotovské rytířskosti. A teď ji zavrhl, opustil, a její rodina pro ni nemá pochopení. V knížeti vidí jen idiota, který je snad hoden politování, nejspíš nedokážou porozumět Aglajině lásce k němu. Nejraději by svou dceru vdali za Jevgenije Pavloviče, ale toho ona nechce, nemůže být s nikým, kdo by jí měl připomínat Myškina, i kdyby jen tím, že ho znal. A tak uteče s podvodníkem, s člověkem úplně jiným, než byl kníže. Nesejde víc na tom, že s ním nenajde štěstí, protože to nechala v bytě Nastaši Filipovny, ví, že s nikým nebude šťastná. Čím víc se ale její život bude lišit od toho, který by bývala byla prožila s idiotem, tím lépe, o to méně se bude, alespoň na venek, trápit.

Myslím, že by nebylo správné zcela odsoudit tyto ženy, Polanu za vraždu, Annu za mimomanželský poměr, Aglaju za nerozvážnost. Kdo z nás by dokázal být lepší být na jejich místě? Někdo určitě, ale většina se to ani nikdy nedozví. Navíc, všichni děláme chyby, a měli bychom umět odpouštět, třeba i knižním postavám. A tak jim, prosím, odpusťme, jestli vůbec máme co.

Tři ženy, tři různé osudy. Dokážeme jim porozumět?